

Številka: 2.1-4/01-1-BU

Datum: 31. 1. 2001

Ustavno sodišče Republike Slovenije
Beethovnova 10
1000 Ljubljana

ZAHTEVA ZA OCENO USTAVNOSTI ZAKONA IN PODZAKONSKEGA PREDPISA

Varuh človekovih pravic na podlagi šeste alineje prvega odstavka 23. člena Zakona o ustavnem sodišču vlaga

ZAHTEVO ZA OCENO USTAVNOSTI

prvega stavka v četrtem odstavku 213.b člena Zakona o kazenskem postopku (Uradni list RS, št. 63/94-66/2000, v nadaljevanju: ZKP) ter prvega odstavka 50. člena Pravilnika o izvrševanju pripora (Uradni list RS, št. 36/99 - v nadaljevanju: pravilnik).

Prvi stavek četrtega odstavka 213.b člena ZKP določa, da si pripornik lahko dopisuje ali ima druge stike z osebami zunaj zavoda z vednostjo in pod nadzorstvom preiskovalnega sodnika, ki opravlja preiskavo. V skladu s to zakonsko določbo je v prvem odstavku 50. člena pravilnika določeno, da zavod izroči pristojnemu sodišču vse pisne pošiljke, ki jih pripornik pošlje ali so naslovljene nanj.

Med človekovimi pravicami in temeljnimi svoboščinami imajo posebno mesto ustavne določbe, ki varujejo človekovo osebno dostojanstvo, osebnostne pravice in zasebnost. Ustava v 37. členu zagotavlja tajnost pisem in drugih občil. Po drugem odstavku 37. člena ustave lahko samo zakon predpiše, da se na podlagi odločbe sodišča za določen čas ne upošteva varstvo tajnosti pisem in drugih občil in nedotakljivost človekove zasebnosti, če je to nujno za uvedbo ali potek kazenskega postopka ali za varnost države. Poleg (določne in nedvoumne) ureditve v zakonu zahteva ustava tudi sodno odločbo, da se za določen čas ne upošteva varstvo tajnosti pisem in drugih občil.

Prvi stavek četrtega odstavka 213.b člena ZKP določa vednost in nadzor nad dopisovanjem pripornika ((izročanje pisnih pošiljk sodišču, odpiranje, branje itd)) brez zahteve po sodni odločbi in omejenem času trajanja posega. Poseg v obliki vednosti in nadzora preiskovalnega sodnika je uzakonjen za vse pripornike na splošno, brez izjem ali kakršnekoli

selekcije. Vsako dopisovanje pripornika je avtomatsko podvrženo vednosti in nadzoru preiskovalnega sodnika, ne da bi sodišče pri tem ocenjevalo nujnost takšnega posega in odločilo glede na konkretne okoliščine posameznega pripornika in priporne razloge. Takšen neselektiven nadzor dopisovanja je že zato tudi arbitraren. Stališče, da je izguba ali omejitev človekovih pravic in temeljnih svoboščin neločljivo povezana s samim dejstvom odvzema prostosti nasprotuje pravni državi, zahtevi 37. člena ustave, pa tudi 8. členu Evropske konvencije o varstvu človekovih pravic in temeljnih svoboščin. Pravica do spoštovanja dopisovanja ima še posebej velik pomen za osebo, ki ji je odvzeta prostost. Razen obiskov je dopisovanje pogosto edina oblika stikov pripornika z zunanjim svetom. Obstoječa zakonska ureditev ne zadosti ustavni zahtevi, da mora biti poseg v varstvo tajnosti pisem časovno omejen in nujen, neogiben za uvedbo ali potek kazenskega postopka.

Zahteva po sodni odločbi nalaga sodišču odločitev, ki bo vsebovala utemeljitev, iz katere bo izhajalo, zakaj je za uvedbo ali potek kazenskega postopka nujno, da se v konkretnem primeru za določen čas ne upošteva varstvo tajnosti pisem. Izdaja pisne sodne odločbe, ki je v vsaki bistveni točki obrazložena na tako konkreten način, da omogoča kasnejšo presojo, zagotavlja posamezniku tudi pravico do pravnega sredstva.

Prvi stavek četrtega odstavka 213.b člena ZKP in prvi odstavek 50. člena pravilnika sta po oceni vlagatelja zahteve v neskladju s 37. členom ustave. Zakoni, podzakonski predpisi in drugi splošni akti morajo biti v skladu z ustavo.

Varuh človekovih pravic

p r e d l a g a,

da ustavno sodišče oceni ustavnost prvega stavka četrtega odstavka 213.b člena ZKP in prvega odstavka 50. člena pravilnika ter ju razveljavi z odločilnim rokom.

* * *

Zahtevo za presojo ustavnosti varuh človekovih pravic vlaga v zvezi z več posamičnimi zadevami (tako na primer: 2.2-56/99 in 2.1-44/00). Pobude pripornikov, povezane z omejitvami pri dopisovanju so sorazmerno številne, čeprav je največji delež takšnih, ki opozarjajo na zamudo in počasnost pri pošiljanju in izročanju pisnih pošilk zaradi izvrševanja nadzora preiskovalnega sodnika ali predsednika senata pri dopisovanju pripornikov (Letno poročilo Varuha človekovih pravic za 1996, stran 41).

Aleš Butala
namestnik, ki nadomešča
varuha človekovih pravic